

Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi

Rising Value of Turkish Foreign Policy: Cultural Diplomacy

Fırat PURTAŞ*

Özet

İki binli yıllar Türkiye’de iç politika, ekonomi ve toplumsal konularda olduğu kadar dış politika ve diplomasisi de büyük dönüşümlerin yaşandığı bir dönemdir. 1990’lı yıllarda Türk insanın dışa açılması suretiyle dış dünya ile girmiş olduğu etkileşim Türkiye’nin dönüşümünde önemli bir rol oynamıştır. Bu dönemde, kültürel etkinliklerden insani yardım faaliyetlerine Türk eğitim kurumlarının, yerel yönetimlerin ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının insandan insana yürüttüğü paralel diplomasi Türk dış politikasının görünmeyen gücü niteliğinde olmuştur. Dünyaya anlatacağı özgün ve evrensel boyutta hikayesi bulunan Türkiye’nin, kendini doğru ve etkin bir şekilde ifade etmesinin yolu bireysel hak ve özgürlükleri geliştirmek, vatandaşlarına taşımaktan gurur duyacakları bir aidiyet kazandırmak suretiyle sivil toplumun yürüttüğü kültürel diplomasiyi desteklemekten geçmektedir. Kültürel diplomasi yürüten sivil toplum örgütlerini yönlendirmek ve onlara kaynak sağlamak suretiyle geliştirilecek bir strateji, ülkenin demokratik yapısını güçlendireceği gibi, küresel düzeyde bir kültürel diplomasi girişimine öncülük eden Türkiye’nin yumuşak gücünün daha da etkin bir şekilde hissedilmesini sağlayacaktır. Bu çalışmada dünyadaki değişime paralel olarak Türkiye’de diplomasinin kurumsal ve uygulama açısından geçirdiği evrim ve kültürel diplomasi incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel diplomasi, Türk dış politikası, STK, yumuşak güç, paralel diplomasi

Abstract

“The 21st century is a period in which Turkey is going through deep changes not only in domestic policies, economic and social issues but also in foreign policies and diplomacy. The opening-up of Turkish people to the world in the 1990ies paved the way to their interaction with other countries which, in turn, played a major role in the transformation of the country. In this period, the parallel diplomacy practiced on a one-to-one basis by Turkish educational institutions, local governments and various NGOs through activities ranging from cultural events to humanitarian aid, has been the invisible power of Turkish foreign policy. As a country which has a universal narrative story of its own to tell the world, Turkey’s way to expressing itself in a correct and efficient way, goes through the development of individual rights and freedoms, the granting of a sense of belonging to its citizens which they will be proud of as well as the support of cultural diplomacy carried out by NGOs. Thus, a strategy to be developed by leading NGOs which are the main actors of cultural diplomacy, and providing them the resources they need, will not only strengthen the democratic structure of the country. Above all, through such a strategy, Turkey’s soft power which plays a leading role in the practice of cultural diplomacy on a global scale will become all the more so efficient and perceptible. Taking into consideration the changes currently occurring in the world, this article dealing with cultural diplomacy aims at shedding a light on the evolution which Turkish diplomacy is going through in terms of its enforcing institutions and practice.

Key words: Cultural diplomacy, Turkish foreign policy, NGO, soft power, parallel diplomacy

* Doç. Dr. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, Öğretim Üyesi, e-mail: firatpurtas@hotmail.com

Gazi

Akademik
Bakış

1

Cilt 7 Sayı 13
Kış 2013

Giriş

İki binli yılların başından itibaren iç politikada yaşanan dönüşüme paralel olarak Türk dış politikası da ciddi bir değişim geçirmektedir. Türkiye’de demokratikleşme, toplumsal kalkınma, ekonomik büyüme ile dış ilişkilerdeki gelişme birbirini besleyen ve güçlendiren süreçler olmuştur. 2013 yılına girildiğinde sivil toplum kuruluşları hiç bir dönemde olmadığı kadar Türkiye siyasetinde etkin bir konuma gelmiş, Türk dış politikası ise hiç bir dönem olmadığı kadar devlet dışı aktörlerin katılımına açık ve onlardan istifade eden bir yapı kazanmıştır. Türk dış politikası söylemi ve uygulamasında kültür ve medeniyet kavramları en sık tekrarlanan iki kavram olarak karşımıza çıkarken, bulunduğu coğrafya ile olan köklü bağları Türkiye’nin yumuşak gücünün hem bölgesel düzeyde hem de küresel ölçekte hissedilmesini sağlamıştır.

Türkiye, ortak tarihi paylaştığı, kültürel ve coğrafi açıdan güçlü bir aidiyet bağına sahip olduğu Balkanlar, Orta Doğu, Kafkasya, Orta Asya bölgelerinde; yakın çevresi olarak değerlendirdiği Avrupa, Afrika, BDT ülkelerinde yirmi yılı aşkın süredir iş adamları, eğitim kurumları, yatırımları, insani ve teknik yardımları, kültürel faaliyetleri ile aktif bir kültürel diplomasi yürütmektedir. Bu girişimler, çoğunlukla birbirinden bağımsız ve münferit olup tek bir merkezden yönetilmeyen çabalardır. Türk dış politikasının yükselen değeri ve görünmeyen gücü olarak nitelendirebileceğimiz kültürel diplomasinin yürütücüleri arasında yerel yönetimler, üniversiteler, Türk okulları, insani yardımlar yapan AFAD, İHH gibi yardım dernekleri başta gelmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının etkinlikleri sayesinde 2000’li yıllara kadar Türk dış politikasının gündeminde yer almayan Afrika ve Güney Doğu Asya gibi bölgeler Türkiye’nin ilgi alanına girmeye başlamıştır. Fiziki mesafe aynı kalmakla birlikte Türk dış politikasındaki zihniyet değişimi ve jeopolitik algıdaki farklılaşma Afrika’yı, Asya-Pasifik’i, Latin Amerika’yı Türkiye’ye yakınlaştırmıştır. Bu zihniyet değişiminde ise Türk insanının dışa açılımı ve bu surette kazandığı tecrübe etkili olmuştur.

Fikirlerin, düşüncelerin, dünya görüşünün, yaşam tarzının, estetik anlayışının, zevklerin ve tatların paylaşımı suretiyle kendini doğru ifade etme ve muhatabını da doğru tanıma yolu olarak tanımlayabileceğimiz kültürel diplomasi; toplumlar arasında karşılıklı etkileşimin aracı olduğu kadar toplumsal değişim ve dönüşümün de katalizörüdür. Kültürel diplomasi sayesinde kurulan iletişim ve diyalogla haklar arasında karşılıklı saygı ve güven tesis edildiği gibi yeni fikirlerin ve metotların da benimsenmesi sağlanır. İki binli yılların başından itibaren yürütülen kültür diplomasisi hem Türkiye’nin değişiminde hem de tüm dünyada Türkiye algısının değişmesinde etkili olmuştur.

Çalışmamızda genel olarak diplomasinin ve Türkiye’deki diplomasi anlayışının geçirdiği evrim hakkında genel bir değerlendirme yapıldıktan sonra, Türk dış politikasının devlet dışı aktörlerinin yürüttükleri etkin kültürel diplomasi ve bunun Türkiye’nin gücüne ve dış politikasına katkıları gösterilmeye çalışılacaktır.

Görüş

Akademik
Bakış

2

Cilt 7 Sayı 13
Kış 2013

Geneksel Diplomasiden Kültürel Diplomasiye

Devletlerarası ilişkilerin, tayin edilen daimi elçiler üzerinden yürütülmesi niteliğindeki modern diplomasi 15. Yüzyılda İtalyan şehir devletlerinde ortaya çıkmıştır. Daha önce ise Antik Yunan'dan itibaren devletlerin birbirlerine geçici elçiler (ad hoc) gönderdiği bilinmektedir. 1815 Viyana Kongresi, Avrupa'da geçerli kamu hukukun uluslararası hukuka dönüşmesinde ve diplomasinin kurallarının yerleşmesinde kilometre taşı olmuştur. Çoğunlukla kapalı kapılar ardında yapılan pazarlıklar olarak algılanan diplomasi, 20. yüzyılın başlarından itibaren nitelik ve yöntem olarak değişmeye başlamıştır. Amerikan Başkanı Wilson, 1919'da Paris Konferansı sırasında Avrupalı devletlere "açık diplomasi" ilkesini¹ kabul ettirmeye çalışmış ancak bu ilkenin kâğıt üzerinde kalması, dünyayı yeni bir topyekûn savaşa sürüklemiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından sürdürülebilir bir dünya barışı ve istikrarlı bir uluslararası ilişkiler sistemi için yeni yöntem arayışları çerçevesinde Birleşmiş Milletler çatısı altında UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) kurulmuştur. Uluslararası ilişkilerde yeni bir soluk olarak ortaya çıkan UNESCO, dış politikaya kültürel diplomasi anlayışını getirmiştir. UNESCO nezdinde tayin ettikleri daimi temsilciler aracılığıyla üye ülkeler, kültürel etkinliklerle birbirlerini tanıtmaya ve karşılıklı etkileşim ve işbirliğini artırmaya çalışmışlardır.²

Öte yandan Soğuk Savaş döneminde kültürel diplomasi, çatışan kutupların birbirlerine karşı başvurdukları bir silaha dönüşmüş ve daha çok propaganda amaçlı kullanılmıştır. Dehşet dengesi üzerine kurulu Soğuk Savaş döneminde, nükleer savaş riski cephenin ideoloji ile birlikte kültür sahasında açılmasına neden olmuştur. 1970'li yılların ortalarına kadar blok içi dayanışmayı güçlendirmek için etkin olarak kullanılan kültürel diplomasi, Helsinki Nihai Senedi'nin 1975 yılında imzalanmasından sonra ise yumuşamanın devam ettirilmesinin ve bloklar arası temasın aracı olmuştur. Doğu Bloku'nun çözülmesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasında da Batı'nın etkin kültürel diplomasinin etkili olduğu üzerinde durulmaktadır.³ Öte yandan Soğuk Savaş döneminde bloklar arası rekabetin kültürel diplomasi üzerinden sürdürülmesi daha yıkıcı yeni bir dünya savaşının ortaya çıkmasını engellemiştir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile diplomasinin içeriği kadar uygulayıcıları ve yöntemleri de genişlemeye başlamıştır. Daha önce devlet merkezli olarak

- 1 Margaret Macmillan, *Paris 1919* Dünyayı Değiştiren Altı Ay, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 11-31
- 2 16 Kasım 1945 yılında imzalanan UNESCO Tüzüğü'nde sadece hükümetlerin siyasi ve ekonomik düzenlemelerine dayalı bir barışın uzun süreli olamayacağı, insanlığı entelektüel ve moral dayanışması sayesinde kalıcı bir barın tesis edilebileceği ifade edilmektedir. Tüzük, UNESCO'nun kuruluş amacını da toplumlar arasında eğitim, bilim ve kültür yoluyla işbirliği sağlamak suretiyle barışa ve güvenliğe katkı sağlamak olarak ortaya koymuştur. UNESCO Constitution'ın tam metni için bkz. http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=15244&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
- 3 Gould, Nigel, "The Logic of Soviet Cultural Diplomacy", *Diplomatic History*, V.27, N.2, 193-21, 2003, s. 2

Gazi

Akademik
Bakış

3

Cilt 7 Sayı 13
Kış 2013

görülen diplomasinin tarafları ve uygulayıcıları arasına bireyler, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, uluslararası şirketler gibi yeni aktörler katılmıştır. Diplomasinin anlamının genişlemesinde Soğuk Savaş'ın bitişiyle daha hızlanarak devam eden küreselleşme etkili olmuştur. En genel tanımıyla; ulaşım ve iletişim imkanlarının artışı sayesinde kişilerin, malların, finansal araçların ve fikirlerin sınırları aşması olarak tanımlanan küreselleşme, hayatın her alanında katılımı artırmıştır. Değişen tehdit algılamaları ve güvenlik sorunları küresel ölçekte, mikro düzeye yönetişimi beraberinde getirmiş⁴ bu süreçte devlet merkezli diplomasinin yanında devlet dışı aktörler tarafından yürütülen paralel diploması giderek etkin bir konum kazanmıştır. Diplomasıye yüklenen anlam ise devletlerin güç maksimizasyonu için kullandıkları araç olmaktan çıkarak devletlerin kendilerini ve çıkarlarını anlatma yöntemi ve kurumu olarak değişmeye başlamıştır. Bu çerçevede günümüzde diploması dendiğinde daha ziyade gönülleri ve düşünceleri kazanmaya yönelik yürütülen kamu diplomasısı ya da kültürel diploması anlaşılmaktadır.

Kültürel Diploması İle Kamu Diplomasısı İlişkisi

Kültür, bir toplumu, topluluğu ya da sosyal grubu karakterize eden, onu diğerlerinden farklı kılan maddi ya da manevi değerler bütünüdür. Bu değerler sadece sanat ya da edebiyatla sınırlı değildir; inanç, gelenekler, yaşam tarzı, temel insan hakları da kültürel değerlerin parçasıdır. Dil, düşünce, töre, taassup, semboller, törenler, ritüeller, araç gereçler, teknikler, kodlar kültürü oluşturan temel unsurlardır. Her kültür, eşsiz ve benzersiz olduğu gibi yeri dolduramazdır. Bir toplumun kendini ifade ediş biçimi şeklinde tanımlayabileceğimiz kültür, aynı zamanda kimliğin hem kaynağı hem de yansımasıdır.

Kültürel faaliyetler bir toplumun ayırt edici özellikleri, özgün ve benzersiz yanlarını olduğu kadar diğer toplumlarla benzer yanlarını ve evrensel değerlerini yansıtmada en etkili yöntem olduğu için kültürel diploması kamu diplomasısının ayrılmaz parçası olarak değerlendirilmektedir.⁵ Kültürel diploması ile kamu diplomasısı çoğu zaman eş anlamlı olarak kullanılan, ancak birbirinden farklı kavramlardır. Kamu diplomasısı; genel anlamıyla hükümetlerin iç ya da dış kamuoyunu istenilen doğrultuda bilgilendirmek ve etkilemek amacıyla yürüttükleri çabalarıdır. Devlet aygıtları tarafından belirlenip ve uygulandığı için, kamu diplomasısı dendiğinde ilk akla gelen propagandadır. Özü itibarıyla kamu diplomasısı; resmi, planlı ve amaca dönüktür.⁶

- 4 Burak Tangör., *Avrupa Güvenlik Yönetişimi Bosna, Kosova ve Makedonya Krizleri*, Seçkin, Ankara., 2008
- 5 Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy, *Cultural Diplomacy The Linchpin of Public Diplomacy*, US Department of State, 2005, s. 4
- 6 Kamu diplomasısının propagandadan farklı olduğunu kanıtlamak için kamu diplomasısı sürecinin çift yönlü olduğu üzerinde durulmaktadır. Emine Akçadağ bu çift yönlülüğü şu şekilde ifade etmektedir: "Eğer kendi politikalarımızı anlatmak istiyorsak, hedeflediğimiz toplumun özelliklerini ve kültürünü de bilmek gerekmektedir." Bkn. Emine Akçadağ, *Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Diplomasısı*, s.1. <http://www.kamudiplomasısı.org/pdf/emineakcadag.pdf>

Görüş

Akademik
Bakış

4

Cilt 7 Sayı 13
Kış 2013

Kültürel diplomasi dendiğinde ise, doğrudan birey ya da toplum akları gelmektedir. Kültürü üreten, taşıyan, yaşatan da insandır. Dolayısıyla kültürel diplomasi insana dokunan, insandan insana yürütülen bir faaliyettir. Devletin buradaki rolü ön açma ve yönlendirmeye sınırlıdır. Vatandaşlarına taşımaktan onur duyacakları bir aidiyet ve kimlik sağlaması devletin kültürel diplomasiye sunacağı en büyük katkıdır. Bu bağlamda etkin bir kültürel diplomasi için insani gelişmişlik seviyesi belirleyicidir. Eğitim, sağlık, kültür hayatının yüksek olduğu bir ülkede vatandaşların devlete olan bağlılığı da, taşıdığı kimliğine sahip çıkması da aynı ölçüde yüksektir.⁷

Öte yandan kültürel diplomasi konusunda da kamu ve sivil toplumun ortaklığına ihtiyaç vardır. Cynthia P. Schneider, Kamu ve özel sektörün kültürel mübadele ve kültürel diplomasiye ilişkin bütüncül bir strateji geliştirmeleri gerektiği, ihtiyaç duyulan fonların sağlanması durumunda kültürel diplomasi-nin başarılı olabileceğini ifade etmektedir. British Council'i bu açıdan başarılı örnek olarak vermektedir.⁸

Amerikalı Siyaset Bilimci Dr. Milton C. Cummings kültürel diplomasiyi fikirlerin, bilginin, değerlerin, geleneğin ve kültürün karşılıklı paylaşımı olarak tarif eder. Kültürel diplomasi, her türlü beşeri değiş tokuş anlamına gelmektedir.⁹ Kültürel diplomasi-nin temel unsuru dildir. Kültürün en önemli parçası olan dil, aynı zamanda bir milletin en temel özelliğidir. Bir kültürü, bir toplumu, bir insanı tanımanın en doğrudan en kısa yolu onun dilini öğrenmek suretiyle mümkündür. Dil, insanların kendini ve dünyayı nasıl algıladığını ifade etme şeklidir. Her dil, o dile mensup insanların ortak dünya görüşü, kolektif düşüncenin okunmasıdır.¹⁰

İdealist bir yaklaşımla aynı dili konuşan insanlar ulusal sınırların belirlenmesinde nasıl belirleyici olmuşlarsa, aynı dili konuşmasa bile birbirini tanımaya ve anlamaya çalışan bir uluslararası toplumun daha bütüncül bir yapı oluşturulabileceği iddia edilebilir. Bu açıdan kültür diplomasisi barış ve istikrarın da anahtarı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Realistler de dile ve kültür diplomasisine aynı ölçüde önem verir: Bir ülke hedef aldığı ülkede kendi dilini yaygınlaştırdığı ölçüde daha etkili olma şansına sahip olacaktır. Brzezinski, ABD'nin kültürel cazibesinin İngilizce-

7 Devletlerarası ilişkiler açısından kültürel diplomasi-nin sağladığı en temel fayda toplumlar arası güven inşasıdır. Öte yandan iç politika açısından da sivil toplumun güçlenmesine katkı sağlamak suretiyle demokratikleşmenin aracıdır. Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy, *Cultural Diplomacy The Linchpin of Public Diplomacy*, US Department of State, September 2005, s.2.

8 Cynthia Schneider, "The Unrealized Potential of Cultural Diplomacy: "Best Practices" and What Could Be, If Only...", *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, Vol. 39, No.4, 2009

9 Milton Cummings, *Cultural Diplomacy and the United States Government: a Survey*, Center for Arts and Culture, 2003, s. 1

10 Sofia Kitsou, "The Power of Culture in Diplomacy: The Case of U.S. Cultural Diplomacy in France and Germany", *Exchange: The Journal of Public Diplomacy*, V.2, 2011, s. 21-39

Gazi

Akademik
Bakış

5

Cilt 7 Sayı 13
Kış 2013

nin yayılmasında etkili olduğunu ifade etmektedir. İngizcenin yayılması ise ABD'nin yumuşak gücünün yayılmasını kolaylaştırmıştır.¹¹ Realist bakış açısına göre kültürel olarak nüfuz edilmiş bir devlet üzerindeki çıkarlar daha kolay gerçekleştirilebilir.

Kültürel değerler, devletlerin yumuşak gücünü oluşturmaktadır. Gücü, devletlerin istedikleri hedefe ulaşmada karşı tarafı etkileme kapasitesi olarak tanımladığımızda, kültürel diplomasının önemi daha da iyi anlaşılacaktır. Özellikle içinde bulunduğumuz enformasyon çağında kültürel değerleriyle saygınlık kazanmış ülkelerin yaptırım gücü daha fazladır.¹²

Joseph Nye, ulusların hikayelerinin bir çeşit sermaye olduğunu, itibar ve güvenin kazanılmasında kimin hikayesinin kazanacağını etkili olduğu ifade eder ve kamu diplomasisinin önemini vurgular.¹³ T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Başkanı İbrahim Kalın ise, "Yeni Türk kamu diplomasisi Balkanlarda, Orta Doğu'da ve Kafkaslarda Türkiye'nin artan yumuşak gücü üzerine inşa edildiğini belirtmekte ve Türk kamu diplomasisinin görevini eski korkularının üstesinden gelen ve yeni bir kimlik inşa eden Türkiye'yi ve onun hikayesini tüm dünyaya anlatmak olarak tarif etmektedir."¹⁴

Türk Dış Politikası Ve Diplomasisinin Dönüşümü

Türk diplomasisi kurumsal olarak ve yöntem açısından Osmanlı İmparatorluğu'nun devamı niteliğinde gelişmiştir. Hıristiyan Avrupa'yı dar'ül harp olarak nitelendiren ve kendisine eşit görmeyen Osmanlı İmparatorluğu, uzun süre geçici elçiler üzerinden diplomatik ilişkilerini yürütmüştür. 18. yüzyılın sonlarından itibaren yurt dışında daimi elçiliklerin açılmaya başlandığı Osmanlı'da, 1830'lardan itibaren Bab-ı Ali'nin yönetim erkini eline almasıyla tüm kurumlarıyla modern diplomasi anlayışı uygulamaya konmuştur. 1836'da Hariciye Nazırlığı'nın kurulmasında da Avrupa ülkelerinde görev yapan ilk elçiler etkili olmuştur. 1856 Paris Anlaşması ile Osmanlı Devleti, Avrupa'da geçerli olan devletler hukukunu kabul etmiş ve bu sistemin bir parçası haline gelmiştir. Öte yandan 19. Yüzyıl boyunca Avrupa diplomasisinin ve güç dengesinin birinci gündemini oluşturan "Doğu Sorunu"nun öznesi olması, Osmanlı diplomasisine savunmacı ve içe dönük bir karakter kazandırmıştır.¹⁵

Cumhuriyetin ilk yıllarından 2000'li yıllara kadar dış politika alanında teşkilat ve bürokrasi açısından olduğu kadar üslup ve uygulamada da Osmanlı diplomasi anlayışı sürdürülmüştür.¹⁶ Türk dış politikasına Osmanlı geleneğinin

11 Zbigniew Brzezinski, *The Choice: Global Domination or Global Leadership?* New York, Basic Books., 2004, s. 185

12 Joseph S. Nye, *The Soft Power of the United Nations*, 2007 <http://www.project-syndicate.org/commentary/the-soft-power-of-the-united-nations> (Erişim Tarihi:)

13 A.g.e.,

14 İbrahim Kalın, "Soft Power and Public Diplomacy in Turkey", *Perceptions*, Autumn 2011, V. XVI, N.3. http://sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/01/ibrahim_kalin.pdf (Erişim Tarihi)

15 Gül Akyılmaz, *Osmanlı Diplomasisi ve Teşkilatı*, Konya. 2000.

16 Nuri Yurdusev, "Osmanlı Mirası ve Türk Dış Politikası Üzerine", *Yeni Dönemde Türk Dış Politikası*

devamı niteliğinde içe dönük ve güvenlik ağırlıklı seçkin bir bakış açısı hâkim olmuştur.¹⁷

Osmanlı eğitim sisteminin ürünü olan cumhuriyet yönetici eliti 1878'den itibaren yaşanan sürekli toprak kaybı nedeniyle yeni ulus devletin hayatta kalabilmesi endişesiyle savunmacı ve ihtiyatlı yönetim anlayışını sürdürmüştür. Türk dış politikası uzun süre imparatorluk sonrası yalnızlık travması içerisinde yürütülmüştür. "Sevr sendromu" olarak ifade edilen bölünme korkusu ve düşmanlarla çevrilmişlik hissi cumhuriyetin kuruluşunun üzerinde 90 yıl geçtikten sonra dahi karar vericilerin ve diplomatların bilinçaltında kalarak, onların davranışlarını etkilemiştir.

Almanya'ya iş gücü gönderilmesi ile başlayan, Soğuk Savaş'ın bitişiyle hızlanarak devam eden Türk insanının ve Türkiye'nin dışa açılımı Türk diplomasisinde dönüşümü başlatmıştır. Dış dünya ile girilen etkileşim ve tecrübe aktarımı Türkiye'nin modernleşmesinde etkili olduğu gibi diplomasideki kalıplaşmış yapıyı da yerinden oynatmıştır. 1990'lı yıllarda önce yeni bağımsız Türk cumhuriyetleri ile başlayan ve ardından dünya çapında sürdürülen insan, mal ve sermaye akışı Türkiye'nin iç ve dış politikasındaki dönüşümü devam ettirmiştir. AB'ye tam üyelik müracaatının uygun bulunmasının ardından başlayan katılım ve uyum müzakereleri ise, bu dönüşümde katalizör işlevi görmüştür. Türk insanını artan eğitim düzeyi, yaşam kalitesi ve refahı, toplumun geniş kesimlerinin kendine güvenini ve siyasete katılımını artırmıştır. Bu süreçte diplomasi de Dışişleri Bakanlığının tekelinden çıkararak yeni aktörler ve uygulayıcıların katılımına açılmıştır.

Türkiye'de Yeni Diploması Kurumları Ve Uygulayıcıları

Doksanlı yılların başından itibaren Türkiye'de Dışişleri Bakanlığı yanında yeni devlet kurumları dış politikada etkisini hissettirmeye başlamıştır. Türk cumhuriyetlerinin bağımsız olması, Balkanlar ve Karadeniz bölgesinde meydana gelen gelişmeler üzerine Dışişleri Bakanlığı bünyesinde müstakil bir birim olarak 1992 yılında TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı) kurulmuştur. Daha sonra Başbakanlık'a bağlanan ve 2012'de Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı adı altında yeniden yapılanan TİKA, kalkınma yardımları yanında pek çok sosyal ve kültürel projeleri de hayata geçirmiştir. 1992-2002 yılları arasında yurt dışında 12 koordinasyon ofisi bulunan ve 2241 projeyi tamamlayan TİKA, 2012 yılında proje koordinasyon ofisinin sayısını 33'e çıkarmış ve sadece bir yıl içerisinde yaklaşık 100 ülkede 1412 proje yürütmüştür. 2003 yılında 70-80 bin dolar düzeyinde olan kalkınma yardımları toplamı ise 2011'de 1.3 milyar dolara ulaşmıştır. Faaliyet sahasına Orta Doğu, Afrika, Asya Pasifik gibi coğrafyaları da dâhil eden TİKA beş kıtada proje yürütmekle birlikte projelerinin %80'i müş-

Uluslararası IV. Türk Dış Politikası Sempozyumu Tebliğleri, Ed. Osman Bahadır Dinçer, Habibe Özdal, Hacı Necefoğlu, USAK yayınları, Ankara, 2010.

17 Bülent Aras, "Turkey's Rise in the Greater Middle East: Peace-Building in the Periphery", *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, Volume 11, Number 1, March 2009

Gazi

Akademik
Bakış

7

Cilt 7 Sayı 13
Kış 2013

terek kültür coğrafyası olarak görülen Balkanlar, Orta Doğu, Kafkasya ve Orta Asya'da gerçekleşmektedir.¹⁸ TİKA'nın etkinlikleri Türk dış politikasına "TİKA Dünyası" şeklinde yeni bir kavramı dâhil etmiştir. TİKA dünyası, Türkiye'nin yardım elini uzattığı her yer olarak tanımlanmakla birlikte, öncelikle ecdat yadigarı olarak adlandırılan kültürel ve tarihi mirasın bulunduğu toprakları kapsamaktadır.¹⁹

1992 yılında başlatılan büyük öğrenci projesi ise Milli Eğitim Bakanlığı'nı önemli bir kültürel diplomasi kurumuna dönüştürmüştür. 1992 yılında Türk cumhuriyetlerinden ve akraba topluluklardan 10 bin öğrenciye sağlanan eğitim bursu ile başlayan büyük öğrenci projesi 2010 yılında Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na devredilmiştir. 2012 yılında ilan edilen 4 bin civarındaki burs kontenjanına müracaat eden öğrenci sayısı 45 bin civarında gerçekleşmiştir. Türkiye'de yükseköğretimin tercih edilmesinde ise 2010'lu yıllarda dünyanın 135 ülkesinde faaliyet gösteren Türk okullarının önemli katkısı olmuştur. 1990'lı yıllarda ilk olarak Türk cumhuriyetlerinde açılan ve 20 yıl içerisinde sürekli büyüyerek tüm dünyaya yayılan Türk liseleri de, Türkiye'nin yumuşak gücünü artırmıştır. Sivil bir girişim olarak başlayan bu eğitim hareketini destekleyen gönüllü şahıslar, şirketler ve sivil toplum kuruluşları da zamanla Türk okullarının bulunduğu ülkelerde ticari, ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetler geliştirmişlerdir. Faaliyette bulunan ülkeler ile Türkiye arasında bir gençlik hareketliliği meydana getiren Türk okulları, 2003 yılında Uluslararası Türkçe Olimpiyatları adı altında büyük çapta uluslararası bir organizasyonu başlatmışlardır. Türkçe Olimpiyatları kültürel etkileşim ve yakınlaşma açısından küresel ölçekte başarı kazanarak Türkiye'nin tanıtımına önemli katkı sağlamıştır. Dünya Çocuklarının Türkiye'de konuk edildiği 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ve Dünya Gençlerinin Anadolu Buluşması adı ile düzenlenen 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı etkinliklerinin yanında Türkçe Olimpiyatları da Türkiye'nin kültürel diplomasisinde yeni bir marka olmuştur.²⁰

Doksanlı yılların başından itibaren Türkiye'de kasaba ölçeğinden büyük şehirlere yerel yönetimler de etkin bir paralel diplomasi yürütmeye başlamışlardır. Balkanlarda ve Türk cumhuriyetlerinde gerçekleştirilen toplu sünnet şölenleri, ramazan programları, sağlık taramaları ile yerel yönetimler ilk kez dışa açılmışlardır. Kültürel mirasın restorasyonu, belediyeçilik hizmetlerinin eğitimi, meslek edindirme kursları, insani yardım faaliyetleriyle Türk belediyeleri bu coğrafyalarda pek çok kardeş şehir ilişkisi yürütmüştür. Bu tecrübe 2000'li yıllarda Türkiye'nin inisiyatifleriyle Türk Dünyası Belediyeler Birliği, İpek

18 Türkiye'nin 2011 yılında yaptığı toplam kalkınma yardımları 2 milyar 363 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu kalkınma yardımlarının 1 milyar 273 milyon doları resmi kurumlar tarafından, 879 milyon doları Türk özel sektör tarafından doğrudan yatırım olarak ve 199 milyon doları ise STK'lar tarafından yapılmıştır. Bkz. Türkiye Kalınma Yardımları Raporu 2011, TİKA, <http://store.tika.gov.tr/yayinlar/kalkinma-yardimi/KalkinmaYardimlariRaporu2011.pdf>

19 TİKA'nın kuruluşunun 20. Yılı'nın kutlandığı 2012 yılında "TİKA Dünyası" adıyla bir dergi yayınlanmaya başlamıştır.

20 <http://.turkokullari.net> (Erişim Tarihi: 02.02.2013)

Yolu Şehirleri Federasyonu gibi saygın uluslararası sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. TDBB 2012 yılında 24 ülkeden 1055 belediyenin üye olduğu uluslararası bir sivil toplum kuruluşudur. Şian, Kahire, Yeni Delhi gibi şehirlerin üye olduğu İpek Yolu Şehirleri Federasyonu'nun kurulmasına Konya öncülük etmiştir. 2000 yılında Bursa'da Tarihi Kentler Birliği kurulmuş ve bu kurum 2001 yılında ise Avrupa Tarihi Kentler Birliği'ne katılmıştır. Etkili kent diplomasisi sayesinde İstanbul Belediye Başkanı Kadir Topbaş, 2012 yılında Dünya Belediyeler Birliği başkanlığına seçilmiştir. Belediyeler üzerinde sağlanan toplumsal temaslar, hem Türkiye'nin modernleşmesinde hem de kültürel hayatın zenginleşmesinde etkili olmuştur.

Avrupa'daki Türk işçilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sınırlı bir yurt dışı tecrübesi bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı, 1868'de kurulan ve köklü bir geçmişe sahip olmakla birlikte dışa açılmamış olan Türk Kızılayı gibi kamu kuruluşları da 1990'lı yıllardan itibaren Türk dış politikasının görünmeyen gücü olarak uluslararası etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Kızılay ve AFAD gibi devlet kuruluşları kadar, İHH ve Kimse Yok mu gibi çeşitli sivil toplum kuruluşları yürüttükleri insani diplomasi ve doğal afet diplomasisi ile Türk dış politikasına katkıda bulundular.²¹ Doğal afet yardımları ve insani yardımlar açısından 2000'li yıllarda İHH, Kimse Yok mu, Can Suyu gibi farklı sivil toplum kuruluşları devlet kurumlarının da önüne geçmişlerdir. Dünyanın her tarafına yardım götüren Türk STK'ların 2011 yılında barınma, sağlık, giyim, gıda ve afet veya kriz sonrası afetzedeleri güçlendirme faaliyetleri için 200 milyon dolara yakın bir kaynak kullanmışlardır.²²

İki binli yıllar tüm bu kamu kurum ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin arttığı gibi Yunus Emre Enstitüsü gibi yeni kurumların kurulduğu bir dönem olmuştur. British Council, Goethe Institute benzeri bir yapı şeklinde 2008 yılında faaliyete başlayan Yunus Emre Enstitüsü kısa süre içerisinde yurt dışında açılan 30'dan fazla şubesi ile Türkçe'nin öğretimi ve Türk kültürünün yayılmasında önemli bir kültürel diplomasi kurumuna dönüşmüştür.²³

Başbakan R. Tayyip Erdoğan, 2012 yılında düzenlenen 5. Büyükelçiler Konferansında Türk büyükelçilerine yaptığı konuşmada, dış politikayı güçlendirecek ve Türk büyükelçilerin işlerini kolaylaştıracak çok önemli adımlar atıklarını söyleyerek, TİKA'nın Türkiye'nin bir barış ve işbirliği elçisi olarak çok geniş bir coğrafyada başarılı çalışmalar yaptığını, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın yurt dışındaki Türk vatandaşlarının sorunların takip edilmesi ve çözümü, eğitim, sivil toplum kuruluşları konularında başarılı faaliyetler yürüttüğünü belirtmiştir. Yunus Emre Enstitülerinin farklı ülkelerde faal-

21 31 Mayıs 2010 tarihinde İsrail askerlerinin uluslararası sulara Gazze'ye yardım götüren sivil Mavi Marmara Gemisi'ne saldırarak 9 kişiyi öldürmesiyle yaşanan kriz sivil toplum örgütlerinin dış politikanın gidişatında ne kadar kritik etkide bulunabileceklerini göstermiştir. SETA, s.36.

22 Türkiye Kalınma Yardımları Raporu 2011, TİKA, <http://store.tika.gov.tr/yayinlar/kalkinmayardimi/KalkinmaYardimlariRaporu2011.pdf>

23 (<http://yunusemreenstitusu.org> (Erişim Tarihi: 02.02.2013))

Gazi

Akademik
Bakış

9

Cilt 7 Sayı 13
Kış 2013

iyet gösterdiğini dile getiren Başbakan Erdoğan, THY ve TRT'nin bütün dünyayı kucklamaya devam ettiğini, özel sektörün de dünyada daha fazla tanındığını vurgulamıştır. Başbakan Erdoğan, "İşte tüm bu unsurlara uyum içinde, koordinasyon içinde aynı hedefe, aynı ideale kilitlenmiş olarak çok daha yoğun şekilde çalışmamız gerekiyor" şeklinde sözlerini tamamlamıştır.²⁴Başbakan Erdoğan'ın ifadeleri de Türkiye'de dış politika alanında yeni kurumların etkinliğini ve sivil diplomasının Türk dış politikasına katkılarını göstermektedir. 2010 yılında Başbakanlık bünyesinde Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü ihdas edilmiştir.²⁵ Ayrıca Dışişleri Bakanlığı yapısı içerisinde Genel Müdür Yardımcılığı düzeyinde Kültürel Diplomasi birimi teşkil edilmiştir. Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının ülkeye sağladıkları katma değerinin artırılması ve akraba topluluklarla temasların güçlendirilmesi için Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı kurulmuştur. Tüm bu yeni kurumlar Türk insanının dış politikada artan etkinliği ve bu çerçevede ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamaya yönelik ortaya çıkmıştır.

Kültürel Diplomasi Ve Değişen Türkiye Algısı

2001 ekonomik krizinin ardından yakaladığı büyüme ivmesi ile on yıl içerisinde dünyanın 16. Avrupa'nın 6. en büyük ekonomisi haline gelmesi, ihracatının 150 milyar doları aşması, gelişen demokrasisi, modern şehirleri ve toplumu tüm dünyada Türkiye'ye bakışı ve ilgiyi radikal biçimde değiştirmiştir. Fuller'in ifadesiyle kendine daha güvenilir durumda olan ülke dünyadan, modern zamanlarda hiç olmadığı kadar saygı görmeye başlamıştır.²⁶Özellikle Rusya ve Orta Doğu'daki Türkiye algısındaki olumlu değişim daha çarpıcı olmuştur. 2000'li yılların sonlarından itibaren Türkiye, Orta Doğu için model alınan bir ülke, bölgesel rekabet içerisinde bulunduğu Rusya için ise yüksek düzeyli stratejik ortak konumuna gelmiştir. Yurt dışında geniş bir izleyici kitlesine

24 (<http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pActualDetail.aspx> (Erişim Tarihi 05.01.2013))

25 30 Ocak 2010'da Resmi Gazete'de yayınlanan kuruluş genelgesinde Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün amaçları şu şekilde ifade edilmektedir: "Kamu diplomasisi yöntemleriyle Ülkemizin uluslararası kamuoyu nezdinde saygınlığının artırılmasına yönelik stratejilerin geliştirilerek, ülkemizin dış tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin görevler, ilgili mevzuatla çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına verilmiştir. Ancak, ülkesel ve bölgesel sorunların kolayca küresel bir boyut kazandığı günümüzde, özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, uluslararası alanda ortaya çıkan fırsatlar ve tehditler, kamu diplomasisi konusunda görevli kurumlar arasında daha etkin bir koordinasyonu, yakın işbirliğini ve hızlı karar alma süreçlerini zorunlu hale getirmiştir. Bu itibarla, kamu diplomasisi alanında yürütülecek çalışmalar ile stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, bir Başbakan Başmüşavirinin uhdesinde Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün oluşturulması uygun görülmüştür." Bkz. <http://kdk.gov.tr/kurumsal/kdk-genelgesi/5> Çağrı Eran, Türkiye'nin eksen kayması tartışmalarıyla eleştirildiği bir dönemde kurulan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurumunun olumlu bir imaj politikası için önemli olduğunun altını çizmektedir. Bkz. Çağrı Erhan, Türk Dış Politikasının Güncel Sorunları, İmaj Yayınevi, Ankara, 2010, s.21-22.

26 Graham Fuller, *Yükselen Bölgesel Aktör Yeni Türkiye Cumhuriyeti*, Çev. Mustafa Acar, Timaş, İstanbul, 2008, s. 18

Görüş

Akademik
Bakış

10

Cilt 7 Sayı 13
Kış 2013

ulaşma başarısını gösteren televizyon yapımları, yıldan yıla artan turist sayısı, uluslararası öğrenci hareketliliği ise, diğer faktörlerin yanında Türkiye'nin yumuşak gücünü destekleyen ve Türkiye'ye yönelik algının ve bakış açısının değişiminde önemli rol oynamıştır.

İngiliz Monocle Dergisi'nin her yıl yaptığı, ülkelerin kültürüyle diğer ülkeleri etkilemiş kapasitesi değerlendirildiği yumuşak güç araştırmasında, 2010 yılında 25. sırada bulunan Türkiye, İstanbul'un küresel şirketler için artan cazibesi, THY'nin uçuş noktalarını artırması, tv yapımlarının yurt dışındaki izlenme oranının yükselmesi gibi faktörler nedeniyle 2012 yılında 20. sıraya yükselmiştir.²⁷ Bu çalışmada ülkelerin diplomatik altyapısı, kültür alanında ortaya koydukları ürünler, eğitim kapasitesi, düşünce kuruluşlarının sayısı, internet kullanıcılarının sayısı, spor ve sanat etkinliklerinde kazandıkları başarılar, medyanın gücü gibi alanlar incelenerek bir sıralama yapılmaktadır. Dolayısıyla sıralamadaki yükseliş, Türkiye'nin tüm bu alanlarda ilerlemesi anlamındadır.

Komşuları başta olmak üzere daha önce güven sorunlarının bulunduğu ülkelere karşı yürüttüğü ritmik diplomasi ve sıfır sorun politikası ile Türkiye pek çok ülke ile arasındaki güven sorunlarını aşmış ve çok yönlü işbirliği başlatmıştır. Başbakan Erdoğan'ın 2009 Davos Forumu sırasındaki "one minute" çıkışı ile sembolleştirilen sempati, yapısal bir nitelik kazanmış ve Arap dünyasında Türkiye'ye karşı onlarca yıldır hâkim olan kalıplaşmış düşünceleri değiştirmiştir.²⁸ Türkiye'nin de Orta Doğulu kimliği ile barışması, Filistin sorunda üstendiği öncü rol, Arap baharı sürecinde değişime verdiği destek Türkiye'yi İslam dünyasının öncüsü konumuna getirmiştir.²⁹ Öte yandan Orta doğu halkları için Türkiye, taşıdığı Batılı değerler nedeniyle de çekici görülmüştür. Demokrasisi, liberal pazar ekonomisi, dönüşen laik yapısı, AB ile olan katılım sürecinde yürürlüğe koyduğu reformlarla Türkiye, Orta Doğulu ülkeleri için model olmuştur.³⁰

Türkiye'yi NATO'nun bölgedeki piyonu ve ülkesini parçalamayı hedefleyen Pantürkist bir devlet olarak algılayan Rusya'nın bakış açısının değişmesinde ticari ilişkiler yanında turizm ve insani ilişkiler etkili olmuştur. 2007 yılında Türkiye'de Rusya kültür yılı ilan edilmesi ve bu çerçevede düzenlenen etkinlikler, 2008 yılında ise Rusya'da Türkiye kültür yılı ilan edilmesi bu süreci hızlandırmıştır. Kremlin Sarayı'nda Mehter Takımı ile Kızıl Ordu Korosu'nun birlikte

27 (<http://gundem.milliyet.com.tr/yumusak-guc-te-turkiye-dunya-20-ncisi-oldu/gundem/gundemdetay/30.11.2012/1634966/default.htm>) (Erişim Tarihi: 19.01.2013)

28 Mensur Akgün ve Senyücel Gündoğar, Sabiha, *Ortadoğu'da Türkiye Algısı 2011*, TESEV Dış Politika Programı, http://www.tesev.org.tr/Upload/Publication/a60ce1cc-c872-4b04-9901-80109e6c1d9b/OD_Turkiye_Algisi_2011.pdf (Erişim Tarihi)

29 Türk dış politikası için yeni bir perspektif olan bu yaklaşım Türk dış politikasının Orta Doğululaşması olarak değerlendiren bir makale için bkz. Tarık Oğuzlu, "Middle Easternization of Turkey's Foreign Policy: Does Turkey Dissociate from the West," *Turkish Studies*, Vol.9, No.1 (March 2008), p.3.

30 M. Akif Kireççi, "Relating Turkey to the Middle East and North Africa: Arab Spring and the Turkish Experience", *Bilig*, N.63, 2012, s. 111

Gazi

Akademik
Bakış

11
Cilt 7 Sayı 13
Kış 2013

verdikleri konser hafızalarda derin yer etmiştir. İki ülke arasında vizesiz geçiş rejiminin uygulamaya konması ise karşılıklı güvenin kanıtı olmuştur. Rusya, bu güven sayesinde doksanlı yıllarda resmi ziyaretlerin dışında tuttuğu, Tataristan Özerk Cumhuriyeti gibi Türk dilli halkların yaşadığı bölgeleri de Türkiye'ye açmış ve bu bölgeler üzerinden işbirliğini güçlendirmeyi teşvik etmiştir.

2005 yılında AB ile başlayan tam üyelik müzakere sürecinin Türkiye'nin kamu diplomasisine olan ihtiyacını daha da artırmış, bu çerçevede Avrupa ülkelerindeki kültürel etkinlikler de yoğunlaşmıştır. Fransa'da Türk Mevsimi, Frankfurt Kitap Fuarına konuk ülke olarak katılım gibi etkinlikler bu amaca yönelik düzenlenmiştir. Avrupa ülkelerinde düzenlenen kültürel miras ve sanat sergileri, sinema günleri, çeşitli kültür etkinlikleri ile Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğine olumsuz bakan AB kamuoyunun düşüncesinin değiştirilmesi için yoğun çaba sarfedilmiştir. Bu sayede Türk kültürü kültürlerarası iletişime açılmış, AB'ye üyelik sürecinde sağlanmak istenen olumlu imaj politikaları Türkiye'nin kültür diplomasisinin dinamiği olmuştur.³¹ Doksanlı yıllardan itibaren bir taraftan da Türk cumhuriyetlerine yönelik etkin bir kültürel diplomasi yürütülmüştür. Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan Kültür bakanlarının 1993 yılında imzaladıkları anlaşma ile kurulan TÜRKSOY bu açıdan önemli bir platform oluşturmuştur. Dil, tarih ve kültür ortaklığı üzerine inşa edilen bu yapı doksanlı yıllarda daha çok karşılıklı tanışıklığı artırma işlevi görmüş, 2000'li yıllarda ise Türk kültürünün dünyaya tanıtılması açısından önemli etkinlikler düzenlemiştir. TÜRKSOY'un girişimiyle Nevruz'un 2010 yılında UNESCO ve 2011 yılında BM Genel Kurulu'nda kutlanması, 2012 yılında New York ve Washington'da düzenlenen Yunus Emre Oratoryosu konserleri buna örnek gösterilebilir. TÜRKSOY'un düzenlediği etkinlikler Türk cumhuriyetlerinde hem de üçüncü ülkelerde doğrudan Türkiye ile ilişkilendirilmiş, örgüt tüm üye ülkeler arasında en çok Türkiye'nin tanıtımına katkı sağlamıştır.³²

Yukarıda da ifade edildiği gibi Türk dizilerinin Orta Doğu, Balkanlar ve Orta Asya'da yoğun bir şekilde gösterilmesi bu coğrafyalarda Türk algısının oluşumunda önemli rol oynamıştır. Türk dizilerinin izlendiği ülkelerde Batılı, zengin ve modern bir Türkiye imajı baskın olmuştur. Bu açıdan pek çok ülke için yeni bir kültürel çekim merkezine dönüşmüştür.³³ Hatta Tunus'ta başlayan ve tüm Orta Doğu'ya yayılan Arap Baharı olarak adlandırılan süreci Türk dizilerinin tetiklediği dahi ileri sürülmüştür.

Sonuç

İçinde bulunduğumuz iletişim ve bilgi çağında devletlerin gücü, vatandaşlarının yaşam kalitesinin yüksekliği ve karar alma süreçlerine katılım düzeyi; sivil

31 Seyda Barlas,Bozkuş, "Kültür Diplomasisinin Sınırları: Türk Kültür ve Sanatının Uluslararası Platformlarda Tanıtımı (1980-2010)", http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/makaleler/GMJ_3._sayi_Guz_2011/PDF/Bozkus.pdf (Erişim Tarihi:)

32 Purtaş, 2012

33 *Türkiye'nin Balkanlar Politikası 2010*, SETA, s. 402

Gözy

Akademik
Bakış

12

Cilt 7 Sayı 13
Kış 2013

toplumun gelişmişliği; uluslararası örgütlerdeki etkinliği; bölgesel ve küresel barışa ve istikrara katkısı ölçüsünde değerlendirilmektedir. Ulusal çıkarlar doğrultusunda dış politika hükümetler ve hükümet organları tarafından belirlenir, tayin edilmiş memurlar tarafından uygulamaya konur. Öte yandan diplomasi, artık diplomatlar tarafından yapılan bir iş olmaktan çıkmıştır. Akademisyenlerden öğrencilere, sanatçılardan kanaat önderlerine doğrudan kültürel etkileşimde bulunan kesimler yanında internet sayesinde her vatandaş diplomasi yürütücüsü olabilmektedir. Ayrıca turizm, insandan insana diplomasi için uygun bir zemin ve önemli bir fırsat oluşturmaktadır.

2005 yılında Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı girişimine öncülük eden ve bu tarihten itibaren başkanlığını yürüten Türkiye, küresel ölçekte bir kültürel diplomasi yürütücüsüdür. Öte yandan Türkiye’de; TİKA, Türk Kızılayı, YTB gibi devlet organları yanında Yunus Emre Enstitüsü, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İHH, Kimse Yok mu gibi sivil toplum kuruluşları da paralel diplomasi kurumlarıdır. Belediyeler ve üniversiteler toplumdan topluma temasları, insana dokunan faaliyetleriyle dış politikaya katkı yapmaktadırlar. Türkiye’nin yükselen yumuşak gücünün ve kültür diplomasisinin esas mimarı dışa açık, girişimci ve hayırsever Türk insanı olmuştur.

2000’li yılların başından itibaren Türkiye’de aşağıdan yukarıya bir toplumsal dönüşüm yaşanmaktadır. Eğitim düzeyinin artması, refahın yükselmesi, dış dünya ile temasın yoğunlaşması gibi pek çok faktör bu dönüşümde etkili olmaktadır. Eskiye kıyasla Türk pasaportuna sahip olmak, prestij ve onur kaynağı olarak görülmektedir. Türk insanının kendisine ve devletine olan saygısı, inancı ve güveni artmaktadır. Türkiye’deki demokratikleşme ile doğru orantılı olarak diplomasi de demokratikleşmektedir. Hükümet dışı aktörler, sıradan vatandaşlar diplomasi yürütebilmekte ve dış politikaya etki edebilmektedirler. Bireysel özgürlükleri artırmak suretiyle sivil toplumu güçlendirmeye yönelik atılacak adımlar bu katılımı daha da artıracaktır. Türkiye’de insanların yaşam kalitesi arttıkça ülkenin demokratik olgunluğu ve yumuşak gücü de artmaya devam edecektir.

Kaynaklar

AKÇADAĞ, Emine. “Dünya’da ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi”, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>

AKGÜN, Mensur ve Senyücel Gündoğar, Sabiha *Ortadoğu’da Türkiye Algısı 2011*, TESEV Dış Politika Programı, http://www.tesev.org.tr/Upload/Publication/a60ce1cc-c872-4b04-9901-80109e6c1d9b/OD_Turkiye_Algisi_2011.pdf

AKYILMAZ, Gül, *Osmanlı Diplomasisi ve Teşkilatı*, Konya 2000.

ARAS, Bülent, “Turkey’s Rise in the Greater Middle East: Peace-Building in the Periphery”, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, Volume 11, Number 1, March 2009.

BOZKUŞ, Seyda Barlas. “Kültür Diplomasisinin Sınırları: Türk Kültür ve Sanatının Uluslararası Platformlarda Tanıtımı (1980-2010)”, 2011, http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/makaleler/GMJ_3._sayi_Guz_2011/PDF/Bozkus.pdf

Gazisi

Akademik
Bakış

13

Cilt 7 Sayı 13
Kış 2013

BRZEZINSKI, Zbigniew, *The Choice: Global Domination or Global Leadership?* New York, Basic Books. 2004.

CUMMINGS, Milton C. *Cultural Diplomacy and the United States Government: a Survey*, Center for Arts and Culture, 2003.

ERHAN, Çağrı, *Türk Dış Politikasının Güncel Sorunları*, İmaj Yayınevi, Ankara, 2010.

FULLER, Graham E. *Yükselen Bölgesel Aktör Yeni Türkiye Cumhuriyeti*, Çev. Mustafa Acar, Timaş, İstanbul, 2008.

GOULD, Nigel, "The Logic of Soviet Cultural Diplomacy", *Diplomatic History*, V.27, N.2, 193-214, 2003.

KALIN, İbrahim, "Soft Power and Public Diplomacy in Turkey", *Perceptions*, Autumn 2011, V. XVI, N.3. 2011, http://sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/01/ibrahim_kalin.pdf

KITSOU, Sofia, "The Power of Culture in Diplomacy: The Case of U.S. Cultural Diplomacy in France and Germany", *Exchange: The Journal of Public Diplomacy*, V.2, 21-39, 2011.

KİREÇÇİ, M. Akif, "Relating Turkey to the Middle East and North Africa: Arab Spring and the Turkish Experience", *Bilgi*, N.63, 2012, pp. 111-134.

Macmillan, Margaret, *Paris 1919: Dünyayı Değiştiren Altı Ay*, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık, Ankara, 2004.

NYE, Joseph S., *The Soft Power of the United Nations*, 2007 <http://www.project-syndicate.org/commentary/the-soft-power-of-the-united-nations>

NYE, Joseph S., *The New Public Diplomacy*, 2010 <http://www.project-syndicate.org/commentary/the-new-public-diplomacy>

OĞUZLU, Tarık, "Middle Easternization of Turkey's Foreign Policy: Does Turkey Dissociate from the West," *Turkish Studies*, Vol.9, No.1. 2008.

Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy. *Cultural Diplomacy The Linchpin of Public Diplomacy*, US Department of State., 2005.

SCHNEIDER, Cynthia P. "The Unrealized Potential of Cultural Diplomacy: "Best Practices" and What Could Be, If Only...", *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, Vol. 39, No.4. 2009.

TANGÖR, Burak, *Avrupa Güvenlik Yönetişimi Bosna, Kosova ve Makedonya Krizleri*, Seçkin, Ankara, 2008.

Türkiye Kalınma Yardımları Raporu 2011, TİKA, <http://store.tika.gov.tr/yayinlar/kalkinmayardimi/KalkinmaYardimlariRaporu2011.pdf>

YURDUSEV, Nuri "Osmanlı Mirası ve Türk Dış Politikası Üzerine", *Yeni Dönemde Türk Dış Politikası Uluslararası IV. Türk Dış Politikası Sempozyumu Tebliğleri*, Ed. Osman Bahadır Dinçer, Habibe Özdal, Hacı Necefoğlu, USAK yayınları, Ankara, 2010.

İnternet Kaynakları:

<http://www.turkokullari.net> <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pActualDetail.aspx> <http://gundem.milliyet.com.tr/-yumusak-guc-te-turkiye-dunya-20-ncisi-oldu/gundem/gundemdetay/30.11.2012/1634966/default.htm>,

<http://kdk.gov.tr/kurumsal/kdk-genelgesi/5>

Görüş

Akademik
Bakış

14

Cilt 7 Sayı 13
Kış 2013